

Okruhy požadavků a literatura ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie pro navazující magisterské obory (prezenční i kombinovaná forma studia)

Obory studia:

Řízení volnočasových aktivit (stará akreditace – začátek studia v roce 2018 a dříve)

Pedagogika – veřejná správa (dobíhající akreditace)

Pedagogika – sociální práce (dobíhající akreditace)

Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy (dobíhající akreditace)

Okruhy z pedagogiky

1. Reflexe současných teorií vzdělávání s ohledem na základní pedagogické kategorie v české pedagogické vědě.
2. Analytická komparace aktuálních problémů a strategií v oblasti mezinárodního vzdělávání na úrovních primárního, sekundárního a terciárního segmentu školství.
3. Objasnění vztahu mezi základními komponentami edukace pojímané jako komplexní proces.
4. Zdůvodnění významu cílů při tvorbě a evaluaci vzdělávacího programu (kurikula). Doloženo příkladem z edukační praxe.
5. Obsah pojmu vzdělávací program. Dva možné přístupy k projektování vzdělávacího programu (dvě varianty schématu projektování). Doloženo na příkladech z edukační praxe. Etapy tvorby vzdělávacího programu dle Mužíka. Korekce programu. Objasnění pojmu pilotní verze programu. Kurikulum školského zařízení pro zájmové vzdělávání jako živý dokument.
6. Kroky tvorby vzdělávacího programu (dle Kotáska): analyzuj, navrhní, vypracuj, uskutečni, ověř, které by měly přispět k jeho optimální funkčnosti. Možné limitující faktory při tvorbě vzdělávacího programu, doplněno o vhodné příklady z praxe volnočasového vzdělávání.
7. Pozice a význam hodnocení vzdělávání ve struktuře vzdělávacího programu. Příklady bariér, kvůli kterým se hodnocení vzdělávání důsledně neprovádí. Kirkpatrickův model hodnocení vzdělávání. Evaluační metody vhodné pro hodnocení volnočasového vzdělávání. Doplněno o příklady ze vzdělavatelské praxe.
8. Vysvětlení, čím se odlišuje vzdělávání dospělých (včetně seniorů) od vzdělávání dětí a mládeže, jak se učí dospělí, jaké jsou charakteristiky dospělých účastníků vzdělávání a jejich předpoklady k úspěšnému učení.
9. Vymezení pedagogické a psychologické diagnostiky v podmínkách edukace.
10. Vysvětlení funkční propojenosti pedagogické diagnostiky a didaktiky z pohledu pedagogické teorie a praxe.

11. Srovnání podmínek vývoje pedagogické diagnostiky v druhé polovině 20. století u nás a v dalších evropských zemích.
12. Zásady objektivního pedagogického výzkumu z pohledu kvantitativního designu a jeho odlišnosti od kvalitativních přístupů.
13. Komparace vybraných metod v pedagogické diagnostice a pedagogických výzkumech.
14. Interpretace výzkumných šetření v kontextu základních přístupů zkoumání v pedagogice u nás a v zahraničí.
15. Aplikace obecných zásad řízení na makro i mikrořízení české školy / školského zařízení.

LITERATURA

- BARTOŇKOVÁ, H. *Foucaultovo andragogické kyvadlo*. Praha: 2004. ISBN 80-86284-46-1.
- BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. 2. vyd. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1355-8.
- BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1193-8.
- BENEŠ, M. *Andragogika – teoretické základy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-23-8.
- BENEŠ, M. *Andragogika: filozofie-věda*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-03-3.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Portál: Praha, 1998. ISBN 80-7178-216-5.
- BOČKOVÁ, V. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc: UP, 2002. ISBN 80-244-0441-9.
- BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika: programy, principy a cíle*. Praha: ASPI, 2004.
- DITRICH, P. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Jinočany: H&H, 1993. ISBN 80-85467-06-2.
- DVOŘÁK, D. a kol. *Srovnávací pedagogika: Proměny a výzvy*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2015. Dostupné z: http://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/files/2016/04/Srovnavaci_pedagogika.pdf
- GAVORA, P. et al. *Elektronická učebnica pedagogického výzkumu*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HRABAL, V. st., HRABAL, V. ml. *Diagnostika*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0319-5.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANÍKOVÁ, M. a kol. *Základy školní pedagogiky*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-183-6.
- JANÍKOVÁ, M. aj. *Základy školní pedagogiky*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-183-6.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- KANTOROVÁ, J. a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-024-0.

- KANTOROVÁ, J. a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.
- KASPER, T., KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.
- MALACH, J. *Pedagogická diagnostika pro učitele*. Ostrava: OU, 2008. ISBN 978-80-7368-551-5.
- MERTIN, V. a kol. *Metody a postupy poznávání žáka*. Praha: W. Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-679-0.
- MERTIN, V. a kol. *Problémy s chováním ve škole – jak na ně*. Praha: W. Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7478-026-4.
- MUSILOVÁ, M. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-244-0749-3.
- MUSILOVÁ, M. *Pedagogická diagnostika. Cvičebnice*. Olomouc: PVP, 2015. ISBN 978-80-904822-9-6.
- NEZVALOVÁ, D. *Školství v edukačně vyspělých zemích*. Olomouc: Vydavatelství UP, 1998. ISBN 80-7067-796-1.
- OBST, O. *Manažerské minimum pro studující učitelství a pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2006.
- OBST, O. *Manažerské minimum pro učitele*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1359-0.
- OBST, O. *Řízení výuky*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2006.
- PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA, 1997. ISBN 80-902232-1-4.
- PALÁN, Z., MUŽÍK, J. et al. *Vzdělávací program jako základní kategorie dalšího profesního vzdělávání*. [online]. Dostupné z: http://old.nvf.cz/kvalita/dokumenty/vzdel_program.pdf
- PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium, 1995. ISBN 80-84498-27-8.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.
- POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-151-7.
- POL, M. *Škola v proměnách*. Brno: MU, 2007. ISBN 978-80-210-4499-9.
- POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, J. *Autoevaluace v praxi českých škol*. [online]. [cit. 2012-09-16]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/ae/publikace-vytvorene-v-projektu>
- PRÁŠILOVÁ, M. *Řízení základní školy v letech 1990–2007*. Olomouc: UP, 2008. ISN 978-80-244-2036-3.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: TRITON, 2006. ISBN 80-7254-712-7.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2006. ISBN 80-244-1415-5.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Vzdělávací program a jeho tvorba*. Olomouc: Tiresa a PdF UP, 2013.
- PROKOP, J. *Škola a společnost v kritických teoriích druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1008-6.

- PRŮCHA, J. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Rozš. a aktual. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PUNCH, K., F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
- RÝDL, K. Smysl inovačních cílů v současných výchovných a vzdělávacích trendech. In *Studia paedagogica*. Brno: MU, 2005, s. 13–22. ISBN 80-210-3891-8.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. Rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SVĚTLÍK, J. *Marketing školy*. Zlín: EKKA, 1996.
- ŠMAHELOVÁ, B. *Nástin vývoje pedagogického myšlení*. Brno: MSD, 2008. ISBN 978-80-7392-040-1.
- ŠVEC, Š. a kol. *Metodologie věd o výchově*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.
- ŠVEC, V. *Od implicitních teorií výuky k implicitním pedagogickým znalostem*. Brno: MU, 2005. ISBN 80-7315-092-1.
- ŠVEC, V. *Pedagogické znalosti učitele: Teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-072-6.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.
- VÁŇOVÁ, M. *Vzdělávací systémy ve vyspělých evropských zemích*. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-848-2.
- VAŠŤATKOVÁ, J. *Autoevaluace a benchmarking ve škole*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-029-5.
- VAŠŤATKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1422-8.
- VRÁNA, S. *Učebné metody*. 3., dopl. vyd. Praha: Dědictví Komenského, 1938. Spisy Dědictví Komenského; čís. 388. Pedagogická práce; sv. 6.
- WALTEROVÁ, E. *Kurikulum (Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě)*. Brno: CDVU MU, 1994. ISBN 80-210-0846-6.
- WALTEROVÁ, E. Problémy srovnávací pedagogiky jako předmětu vysokoškolské výuky ve světě a v českém prostředí. *Pedagogická orientace*, č. 5, 2014, roč. 24. [online]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/2429>
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

ZÁKLADNÍ LEGISLATIVA

<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

<http://www.msmt.cz/ministerstvo/urednik>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

ZDROJE DALŠÍCH INFORMACÍ A DOPORUČENÉ WEBOVÉ STRÁNKY

Centrum pro výzkum veřejného mínění: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/>

Centrum pro zjišťování výsledků ve vzdělávání: <http://www.ceremat.cz/>

Česká školní inspekce: <http://www.csicr.cz>

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz/>

Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3?lang=1>

EACEA/EURYDICE: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_cs

Národní pedagogický institut České republiky: <https://www.npicr.cz/>

OECD: <http://www.oecd.org/>

Publikace z projektu *Cesta ke kvalitě*. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/ae/publikace-vytvorene-v-projektu>

Rámcové vzdělávací programy (PV, ZV, GV, OV, ZUV).

Strategie celoživotního učení ČR.

Školní statistická ročenka. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

Školský systém ČR. Dostupné z:

https://www.studyin.cz/soubory/clanky/0021_publications/StudyIN-EduSystem-2017.pdf

<http://www.msmt.cz/file/37376/>

Věstníky MŠMT ČR. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/format-pdf>

Výroční zprávy MŠMT ČR.

Okruhy z psychologie

1. Problematika determinace lidské psychiky, vnitřní a vnější determinanty, jejich význam při práci učitele a vychovatele.
2. Motivace učení. Druhy motivace. Faktory ovlivňující motivaci – úspěch a neúspěch, novost situace, aktivita, sociální faktory, problematika odměn a trestů. Formování aspirační úrovně. Úloha subjektivních kauzálních atribucí.
3. Pozitivní i negativní emocionální aspekt hodnocení, sociální aspekt. Vliv hodnocení na sebehodnocení a utváření osobnosti žáka (např. naučená bezmocnost, sebedůvěra a další složky sebepojetí). Sebehodnocení žáka, problematika školní klasifikace – výhody a nevýhody klasifikace 1–5 a slovního hodnocení).
4. Problematika učení. Vymezení, definice, vztah k dalším psychickým procesům. Typy učení. Faktory ovlivňující průběh a výsledek učení. Formy a prostředky motivování – vývojové hledisko (motivační faktory mladšího a staršího školáka). Školní neúspěch, vliv neúspěchu na život jedince.
5. Úloha myšlení a paměti ve vztahu k dalším psychickým procesům, které se podílejí na školní výkonnosti. Role paměti ve vztahu k jednotlivým předmětům a výukovým cílům (souvislost mezi pamětí a emocemi, zájmy, hodnotami, postoji).
6. Problematika emocionality. Dělení a vlastnosti citů, fyziologie citů, pojem emoční inteligence (Goleman). Emoce a motivace. Vliv emocí na školní výkon dětí a dospělých. Strach, úzkost, tréma, nuda v edukačním procesu.
7. Poruchy chování. Klasifikace problémového chování. Agresivita a agrese. Diferenciace poruch chování.
8. Socializace lidského jedince, příčiny nedostatečné socializace a formy nápravy – možnosti školy v této úloze. Formy socializace a její činitelé. Sociální učení. Sociální postoje. Struktura, zjišťování, utváření a možnosti změny. Stereotypy a předsudky.
9. Vymezení normality a abnormality. Druhy norem. Modely abnormálního chování. Klasifikace abnormálního chování.
10. Metody pro diagnostiku psychopatologických projevů u dětí, mládeže a dospělých. Možnosti a meze testových diagnostických metod, chyby při jejich aplikaci a interpretaci, předpoklady pro jejich užití v práci učitele a vychovatele.
11. Problémy ve škole u dětí s psychickou deprivací (příčiny vzniku, projevy, možná náprava), úloha učitele a vychovatele při těchto obtížích.
12. Charakteristika neurotických (emočních) poruch v dětském věku, předpokládaná etiologie a diference mezi neurotickými poruchami dospělých a dětí.
13. Klasifikace problémového chování, příčiny vzniku, agresivita a agrese, diferenciace poruch chování. Problematika ADHD (příčiny vzniku, nejčastější projevy, přístup k těmto dětem). Přístup a výchovné možnosti učitele.
14. Náročná životní situace v edukačním procesu pro žáka a učitele (problematika stresu, jeho dimenze, formy jeho zvládnutí, frustrace, konflikt). Antistresové programy pro učitele, problematika psychohygieny.

15. Syndrom vyhoření, vysvětlení pojmu, příčiny vzniku, projevy, fáze rozvoje, možnosti prevence.
16. Osobnostní a jiné faktory ovlivňující školní úspěšnost (definovat pojmy a vysvětlit vztah ke školní úspěšnosti: nadání (latentní a manifestní), inteligence, vlohy, schopnosti, aspirace na výkon, naučená bezmocnost, motivační zdroje, sociální zázemí, emocionální charakteristiky).
17. Utváření sebepojetí a sebevědomí žáka a jejich vliv na školní výkonnost a prožívání žáka: co je sebepojetí žáka, sebeúcta, sebehodnocení, sebevědomí a sebedůvěra, reálné či ideální já (ego), vědomí osobní účinnosti (self-efficacy). Vztah mezi vysokým sebevědomím a volenými cíli u žáků. Pozitivní a negativní sebepojetí a jeho vliv na školní úspěšnost.
18. Tělesný, emocionální, sociální, kognitivní, morální vývoj žáka mladšího školního věku. Vysvětlení pojmů akcelerace, retardace a disharmonie vývoje (příčiny vzniku a důsledky pro práci ve škole). Význam těchto poznatků při práci učitele a vychovatele.
19. Tělesný, emocionální, sociální, kognitivní, morální vývoj žáka staršího školního věku. Vysvětlení pojmů identita (statusy), důležitost její úlohy v životě dospívajícího. Význam těchto poznatků při práci učitele a vychovatele.

LITERATURA

- BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-08-9.
- CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- DAŘÍLEK, P., KUSÁK, P. *Pedagogická psychologie část A, B*. Olomouc: VUP, 1998. ISBN 80-7067-837-2.
- DOČKALOVÁ, V., SOBOTKOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z psychologie pro učitele*. Olomouc: UP, 1994. ISBN 80-7067-363-X.
- GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 80-85783-73-8.
- HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Pedagogická psychologie pro vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. ISBN 80-7290-243-1.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-599-1.
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-763-9.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál, 2010, 239 s. ISBN 978-80-7367-755-8.

- KADLECOVÁ, E. *Šikana očima dětí*. České Budějovice: ZSF JU, 2010, 186 s. ISBN 978-80-7394-199-4.
- KOHOUTEK, R. *Patopsychologie a psychopatologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4434-0.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.
- KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-551-2.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 80-247-1284-9.
- MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.
- MATĚJČEK, Z., LANGMEIER, J. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum, Zdravotnické nakladatelství, 1974.
- PUGNEROVÁ, M., KVINTOVÁ, J. *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5452-9.